

УДК 314.122.6

*Т.А. ПОГОДА,
Інститут демографії та соціальних досліджень
ім. В.М. Птухи НАН України*

МІЖЕТНІЧНІ ВІДНОСИНИ У СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Постановка проблеми. Демографічна ситуація в Україні набула кризового характеру, через те, що суспільство втратило здатність до самовідтворення необхідною мірою. Демографічна криза є впливовим чинником, який відіграє вагомий роль у житті українського суспільства. Основним її проявом є інтенсивне зниження чисельності населення – кількість померлих набагато перевищує кількість народжених. Рівень старіння населення України також є дуже високим і, як прогнозують експерти, буде рости. Єдиним реальним способом подолання цього явища є імміграційна політика, спрямована на залучення мігрантів. Проте вона має і зворотний бік – посилення напруженості в суспільстві та зміна менталітету населення країни.

Аналіз попередніх досліджень. Дослідження стану та динаміки міжетнічних відносин в українському суспільстві проводились тривалий час, оскільки ця проблема тісно пов'язана з міграційними процесами, ставленням українського населення до іноземців, а також з формуванням толерантності в країні. Висвітленням даної проблематики займалися вчені Пилинський Я., Брайчевська О., Нікішина М. [3] Малиновська О. [1].

Метою даної роботи є визначення ставлення українського населення до мігрантів з країн, що розвиваються, які мешкають на території України. Оцінка ставлення українських громадян до іноземців робиться на основі спеціально проведеного опитування.

Виклад основного матеріалу. Одним з важливих аспектів дослідження міжетнічних відносин в українському суспільстві є вивчення ставлення української молоді до іноземців. Виходячи з цього, відділ міграційних досліджень Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України навесні 2009 року провів опитування української молоді (студентів київських ВНЗ) щодо стану та динаміки міжетнічних відносин. Це опитування є другим, перше було проведено восени 2005 року, тому дане дослідження дасть можливість порівняти відповіді, визначити зміни у ставленні студентів до іноземців, оцінити динаміку явища.

Для опитування ми обрали студентів київських ВНЗ, котрі приймають на навчання в т.ч. і іноземних студентів. Це Національний технічний університет України „КПІ” (НТУУ”КПІ”), Київський національний університет імені Тараса Шевченка (КНУ

ім. Т. Шевченка), Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (КНЕУ ім. Гетьмана), Національний педагогічний університет імені Михайла Драгоманова (НПУ ім. Драгоманова), Національний авіаційний університет (НАУ) і Державна академія статистики обліку та аудиту.

Всього було опитано 454 респонденти віком від 16 до 32 років. Більше половини респондентів (53,1%) є киянами, 37,2% респондентів до вступу у ВНЗ проживали в середньому, малому місті або смт, решта – у сільській місцевості. 94,0% респондентів відповіли, що вони впевнені в тому, що в їхньому ВНЗ навчаються студенти-іноземці, і лише 6,0% не впевнені в цьому або не помічали іноземців в їхньому навчальному закладі.

Аналіз частоти спілкування українських студентів з іноземними виявив, що 52,6% студентів взагалі ніколи не спілкувались з іноземними студентами, 23,8% спілкуються раз на місяць, 12,4% – раз на тиждень і 11,2% – кожен день. Для порівняння можна зазначити дані, отримані з першого дослідження, проведеного три з половиною роки тому. Тоді на дане запитання студенти відповіли таким чином: 48,6% респондентів зазначили, що спілкуються зрідка; 37,4% вказали, що взагалі не спілкуються з іноземцями, лише 7,5% – спілкуються раз на тиждень і 6,2% – кожен день [2, с.89]. Отже, ми прослідковуємо тенденцію збільшення частки осіб, які спілкуються з іноземцями. Це є важливим фактором, оскільки частота спілкування (як буде показано нижче) є суттєвим чинником, що визначає ставлення до іноземців.

На рис. 1 ми можемо побачити теми, на які частіше спілкуються українські студенти та іноземці. Найцікавішим для обговорення є особисті теми – 24,0%. При відповіді на це запитання студенти мали можливість самостійно дописати ті теми, які є актуальними в їхньому середовищі. Серед них українська молодь визначила: спорт, традиції, історію, музику, кіно, етнічні особливості, культуру, бізнес, особливості політичного устрою.

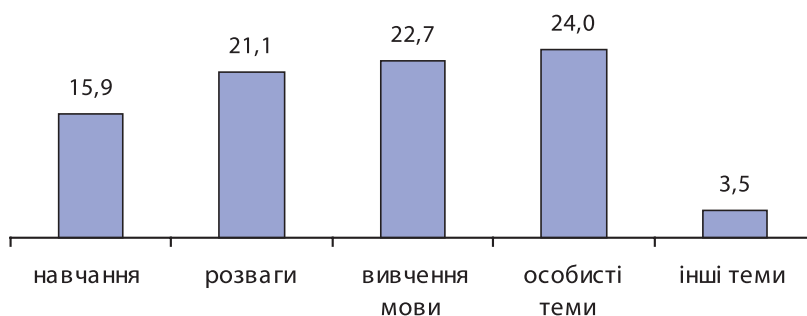

Рис. 1. Розподіл відповідей респондентів щодо тем, на які їм цікаво спілкуватись з іноземцями

Характерно, що чоловікам і жінкам цікаві різні теми для обговорення. На тему навчання спілкуються з іноземцями 16,3% жінок і 14,6% чоловіків; на тему розваг – 18,4% жінок та 28,5% чоловіків; тема „вивчення мови” цікавить 26,0% жінок та 13,8% чоловіків; на особисті теми спілкуються 24,2% жінок та 23,6% чоловіків. Загалом спектр тем спілкування досить широкий, що є позитивним чинником, так як сприяє формуванню дружніх відносин, а найголовнішим є те, що студенти намагаються якнайбільше дізнатись про різні народи, їхні традиції, культуру, бізнес та політику.

Як уже зазначалося, при відповіді на це запитання студенти вказували кілька відповідей одночасно, були й такі, що відмічали всі відповіді. Виходячи з цього, можна сказати, що студенти, які спілкуються з іноземцями, намагаються „взяти” для себе якнайбільше інформації. Це – важлива передумова формування толерантності до інших народів. Найцікавішим було те, що жоден зі студентів не зазначив цікавою темою для обговорення „причини конфліктів між країнами”.

Характеризуючи міжнаціональні відносини в сучасних ВНЗ, слід зазначити, що більшість респондентів вважають, що міжетнічні відносини є врівноваженими (48%) та дружніми (28,4%). Лише 4,7% респондентів вважають, що міжетнічні відносини є напруженими. При цьому 18,9% респондентам було важко відповісти на поставлене запитання. Згідно з дослідженням, яке було проведено у 2005 р., 57,1% респондентів вважали, що міжнаціональні відносини в київських ВНЗ є врівноваженими, а 27,5% – дружніми [2, с.88]. Тобто суттєвих змін щодо міжнаціональних відносин не відбулось, але звертає на себе увагу те, що сьогодні майже кожен п'ятий студент вагається при відповіді на дане запитання або взагалі не може на нього відповісти.

Майже половина опитаних респондентів (44,1%) вважає, що в їхніх навчальних закладах немає національних груп, які викликають негативне ставлення у студентів, при цьому 41,3% респондентів не змогли відповісти на це запитання, і тільки 14,7% респондентів визнали, що національні групи, які викликають негативне ставлення у студентів, є. Згідно з отриманими даними, можна виділити НТУУ”КПІ” та НАУ, в яких відсоток тих, хто вважає, що в їхньому ВНЗ існують національні групи, які викликають негативне ставлення у більшості студентів, набагато вищий, ніж в інших ВНЗ. Так, в НАУ – це 33,3% (більш ніж удвічі вищий, ніж в цілому по сукупності) та НТУУ”КПІ” – 46,7% (більш ніж утричі вище).

Показово, що у 2005 році на це ж запитання 45,3% респондентів вказали, що в їхньому ВНЗ є національні групи, що викликають неприязне та роздратоване ставлення у більшості студентів [2, с.89]. Тому можна зазначити, що на сьогоднішній день цей показник істотно знизився (більш як утричі), що дає змогу констатувати: ставлення української молоді до іноземців суттєво покращується з роками.

Зважаючи на це, 35,2% студентів запевнили, що конфліктів на національному підґрунті взагалі ніколи не буває в їхньому навчальному закладі, і лише 17,2% відзначили, що все-таки конфлікти трапляються інколи, а 0,9% опитаних стверджують, що конфлікти відбуваються часто. Але майже половині (46,6%) респондентів було важко відповісти на це запитання. Причиною великого відсотка невизначеності є погана поінформованість про факти конфліктів, які замовчуються.

Звертає на себе увагу те, що конфліктних ситуацій в сучасному студентському житті стало менше. У 2005 році 30,8% респондентів вказали, що конфлікти на національному підґрунті в їхніх навчальних закладах зрідка, але відбуваються [2, с.89]. Зниження конфліктності є позитивним явищем, оскільки іноземні студенти при виборі навчального закладу за кордоном дуже велику увагу приділяють ситуації з міжнаціональними конфліктами в університетах країни.

З викладеного вище можна зробити висновок, що студенти не впевнені щодо оцінки міжетнічної ситуації, яка склалась в їхньому ВНЗ, на запитання щодо конфліктів та ставлення до іноземців майже половина респондентів не змогла дати чіткої відповіді. Однак важливо, що ситуація загалом змінилась на краще, і сучасна молодь перебуває на переломному етапі, тобто на етапі встановлення нових цінностей, студенти більш відкрито почали ставитись до іноземців, цікавитись культурою, особливостями економіки та ін.

Наступний блок запитань дав змогу нам визначити, як українська молодь ставиться до іноземців. Ми намагались з'ясувати, які фактори є визначальними при формуванні ставлення до іноземців, зокрема до вихідців з країн, що розвиваються, ставлення студентів до між-етнічних шлюбів. Однією із задач, яку ми поставили при проведенні нашого дослідження, було визначити ставлення українських студентів до іноземних студентів, які навчаються в українських ВНЗ порівняно зі ставленням до іноземних громадян, які мешкають в Україні, але не є студентами. З отриманих даних можна зробити такі висновки.

Українська студентська молодь в основному не відчуває суттєвих відмінностей між іноземними студентами та іншими іноземцями. Ставлення 74,4% опитаних до іноземців, які не є студентами, є таким самим, як і до студентів-іноземців, 23,6% респондентів ставляться гірше до іноземців, які не є студентами, і 2,0% ставляться до іноземців, які не є студентами, краще, ніж до студентів-іноземців.

Враховуючи те, що майже половина (44,1%) студентів вважають, що в їхніх навчальних закладах немає національних груп, які викликають негативне ставлення у студентської молоді, можна сказати, що ставлення українських студентів до іноземців, які проживають в Україні, є врівноваженим, і вони особливо не викликають у них негативних відчуттів.

Наступною проблемою було визначення ставлення студентів до окремих народів та груп народів, оцінки того, наскільки викликають вони симпатію або неприязнь серед українського студентства. Було виокремлено 11 народів та їх груп: індопакистанці (народи Індії та Пакистану); араби (група арабських народів); перси та афганці; турки; народи Латинської Америки; народи т.з. „чорної Африки” (Африки на південь від Сахари); в'єтнамці; китайці; корейці; народи Кавказу; народи Центральної Азії. Дві останні групи народів не належать до етносів країн, що розвиваються, але за антропологічними і, певною мірою, за культурними та релігійними ознаками до них близькі. Саме з цих причин вони були включені в дослідження. Як виявилось, найбільш толерантним є ставлення студентів до представників Латинської Америки – за 10 бальною шкалою вони отримали в середньому 7,4 балів; а найменш толерантне, але не негативне, ставлення до персів та афганців – 5,3 балів (рис.2).

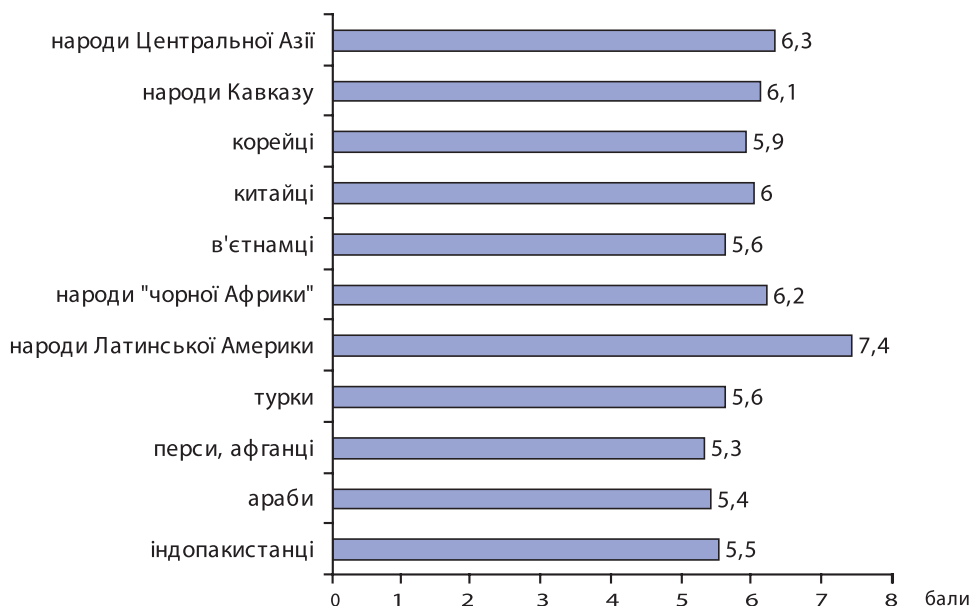

Рис.2. Розподіл відповідей респондентів щодо їх ставлення до іноземців

Отже, в цілому ставлення студентів до іноземців є врівноваженим, так як усі виділені народи за 10 бальною шкалою отримали в середньому більше 5 балів.

Також позитивним є те, що до жодного з перелічених народів респонденти не відчувують повного неприйняття. При опитуванні були й такі студенти, які за 10 бальною шкалою зазначали бали від 1 до 3 до всіх вищеперелічених народів та їх груп, але із загальної кількості їх не більше 10%. Однак саме ці 10% молоді і формують міжетнічну напруженість, конфлікти на національному підґрунті. Однією із задач сучасної середньої та вищої освіти повинно стати саме зменшення цього контингенту до мінімуму та усунення їх впливу на студентське середовище.

Згідно з соціологічним моніторингом, який провів Інститут соціології НАН України, кількість громадян України, які взагалі не допускали б у країну певні етнічні групи, зменшується, але є досить високою. Так як в нашому дослідженні брали участь лише респонденти віком від 16 до 32 років, то можна зазначити, що ставлення молоді до іноземців є більш толерантним. Респонденти, які брали участь у нашому дослідженні, це той контингент, що в недалекому майбутньому буде однією з найактивніших і найчисельніших соціальних груп. І тому для існування толерантних міжетнічних відносин потрібно, в першу чергу, приділяти увагу студентській молоді, формувати і покращувати їх ставлення до іноземців за допомогою акцій, дружніх зустрічей, круглих столів між українцями та іноземними громадянами.

Визначення ставлення до іноземців залежно від статі показує, що ставлення жінок є більш толерантним, але різниця невелика (рис.3.). Значнішою є відмінність у формуванні ставлення до турків: від чоловіків вони в середньому отримали 5,9 балів, а від жінок 5,0 балів. Винятком є ставлення статевих груп молоді до народів „чорної Африки” – від жінок вони отримали 6,2 балів, а від чоловіків 6,3 балів. Тут можна припустити, що жінки (або принаймні їх частина) сильніше реагують на зовнішні відмінності, оскільки вони за своєю природою більш емоційні.

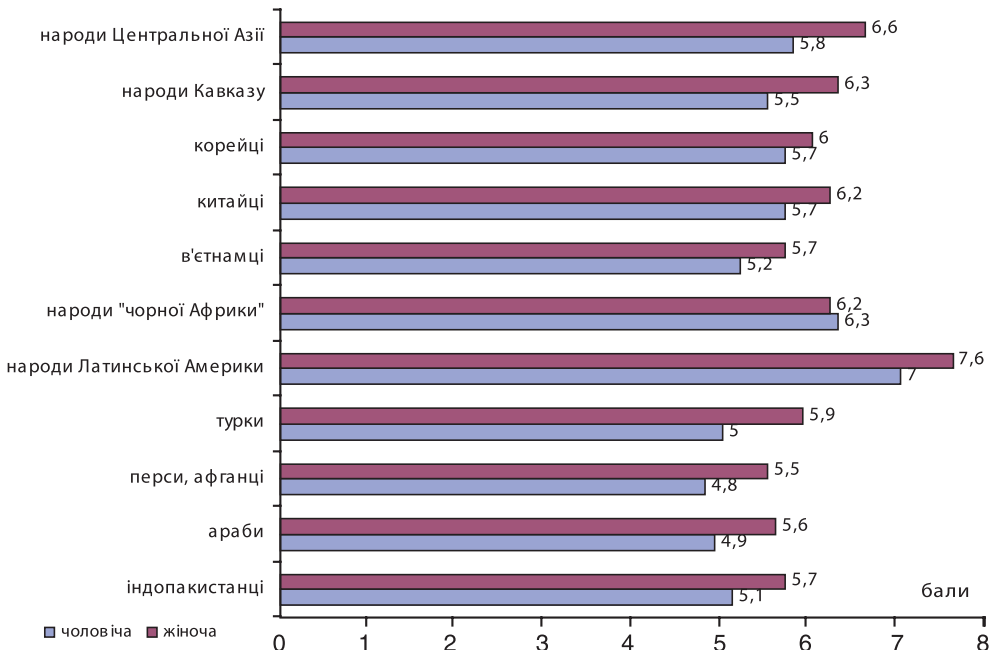

Рис.3. Розподіл відповідей респондентів за статтю щодо їхнього ставлення до іноземців

Порівняно з дослідженням 2005 року, отримані дані відрізняються лише в загальному оціненні. Тоді як і в 2009 р. з усіх вищеперелічених народів та їх груп найкращим було ставлення до представників Латинської Америки (6,7 балів за 10 бальною шкалою). Найгіршим було ставлення до індопакистанців, тоді як у 2009 році найменший бал отримали перси та афганці (5,3). Коефіцієнт кореляції між оцінкою ставлення студентів до різних груп іноземців у 2005 і 2009 рр. дорівнює 0,97. Це вказує на те, що є прямий і дуже тісний (майже функціональний) зв'язок між оцінками, отриманими у ході двох опитувань.

Якщо оцінити загальне ставлення студентів до вищеперелічених народів, то можна зазначити, що у 2005 році їхнє ставлення було менш приязним, ніж за оцінками, отриманими у дослідженні, проведеному у 2009 році. Так середній бал у другому дослідженні був не меншим, як 5,3 (за 10 бальною шкалою), тоді як у дослідженні, проведеному у 2005 році, були присутні середні оцінки менше 5, тобто ставлення студентів до представників країн, що розвиваються загалом покращилось [2, с.89–90].

При формуванні ставлення до іноземців для київської молоді найвизначальнішими є норми поведінки іноземців (цей чинник вказали 82,2% респондентів), тобто частині молоді не подобається манера спілкування та поведінки іноземців, які на думку багатьох, є несумісними із способом життя українців. У зв'язку з підвищенням кількості терористичних актів у світі, для значної частини сучасної молоді у формуванні ставлення до іноземців визначальним фактором є „тероризм” (69,1%). Для 36,8% молоді визначальними факторами є те, що „іноземці є носіями хвороб”. Конкуренція на ринку праці є вагомим фактором для 26,4% студентів, майже стільки ж респондентів (24,1%) виділили релігію. Решта чинників – зовнішня відмінність (14,4%) і те, яку інформацію доносять засоби масової інформації (14,0%), називалися значно рідше (рис. 4).

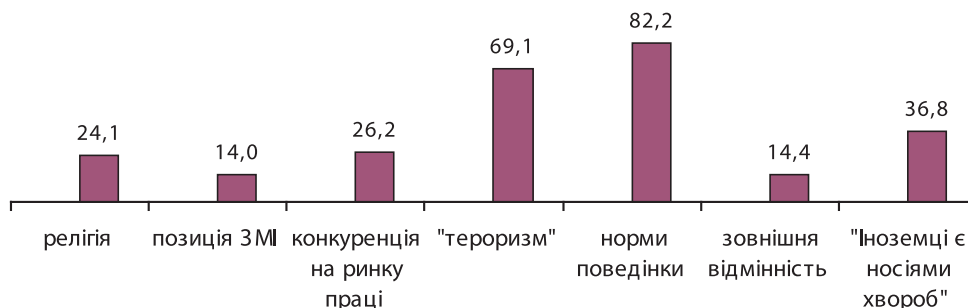

Рис. 4. Розподіл відповідей респондентів щодо факторів, які є визначальними при формуванні свого ставлення до іноземців (можливі кілька варіантів), %

Слід зазначити, що більшість інформації молодь черпає із ЗМІ (телевізор, інтернет і т.д.), а тут можна зустріти приниження та негуманне ставлення до людей, які хоч якось відрізняються від корінних мешканців України. Інформація, яку молодь отримує, і формує стереотип, що всі хвороби прийшли з інших країн, що якщо вони несхожі на тебе, вони вже стають не „нормальними”. При цьому не пояснюються причини виникнення захворювань, причини зовнішньої відмінності народів світу. І тому виникає своєрідний парадокс, що почута інформація сприймається не вірно лише тому, що саме її, інформації, недостатньо.

Тобто всі вищезазначені фактори є взаємозалежними і нероздільними. Тут ми можемо говорити лише про те, у відповідності з якими стереотипами, складеними у суспільстві, молодь визначає свої особисті враження про іноземних громадян.

При порівнянні факторів, які впливали на формування ставлення до іноземців у 2005 р. та 2009 р., найпомітнішим є те, що під час першого опитування 45,3% молоді були впевнені, що засоби масової інформації позитивно впливають на формування ставлення до іноземців, а вже у 2009 році лише 14,0% респондентів визначили цей фактор впливовим, при цьому зазначивши, що він впливає негативно [2, с.91].

Зовнішня відмінність майже зовсім не відіграла ніякого значення для молоді (1,0%), але з плином часу 14,4% респондентів зазначили, що це є впливовим і важливим показником.

Так як і в першому опитуванні, підтвердився той факт, що найсильнішим чинником, що впливає на формування ставлення до іноземців, є норми поведінки. Найпомітнішою трансформацією у ставленні молоді до іноземців є те, що майже в сім разів виріс відсоток тих, хто хвилюється, що іноземці можуть бути організаторами терактів: 69,1% у 2009р. проти 10,0% у 2005 р [2, с.91]. Відповідаючи на це запитання, респонденти зазначали, що ці питання є некоректними, не зрозумілими і взагалі відмовлялись відповідати на це запитання.

Наступною з поставлених задач опитування було дослідження рівня симпатії та неприязні до вихідців з країн, що розвиваються, і визначення причини цієї неприязні. Тут можна сказати, що рівень симпатії є посередній, тобто молодь переважно не виявляє яскраво негативного ставлення. Однією з найгостріших причин неприязні або негативного ставлення є донесена некоректно інформація із засобів масової інформації.

Дані щодо ставлення респондентів до міжетнічних шлюбів розподілились таким чином. Більше половини респондентів (56,1%) зазначили, що їхнє ставлення до міжетнічних шлюбів є нейтральним. При цьому негативно ставляться до міжетнічних шлюбів лише 7,3% респондентів. Необхідно відмітити, що чоловіки більш негативно ставляться до міжетнічних шлюбів, ніж жінки (14,0% проти 4,9%) (рис.5).

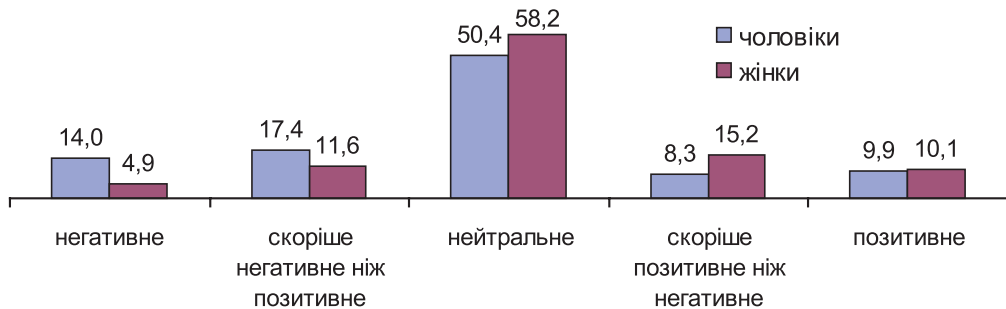

Рис. 5. Розподіл відповідей респондентів щодо їхнього ставлення до міжетнічних шлюбів, %

На ключове запитання анкети „Чи погоджуєтесь Ви з тим, що Україні слід залучати мігрантів з країн, що розвиваються, для поліпшення демографічної ситуації” 30,8% респондентів зазначили, що вони згодні з тим, що потрібно залучати мігрантів для пом’якшення найбільш гострих проявів демографічної кризи (у 2005 р. 24,6%). 29,2% респондентів вказали, що не потрібно залучати мігрантів, оскільки держава повинна стимулювати імміграцію тільки тих етнічних груп, які є традиційними для України (у 2005 р. 19,3%). 32,6% респондентів зазначили, що Україна має бути країною для україн-

ців (у 2005 р. 35,4%), і тому не потрібно залучати мігрантів для поліпшення демографічної ситуації (рис.6.) [2, с.89].

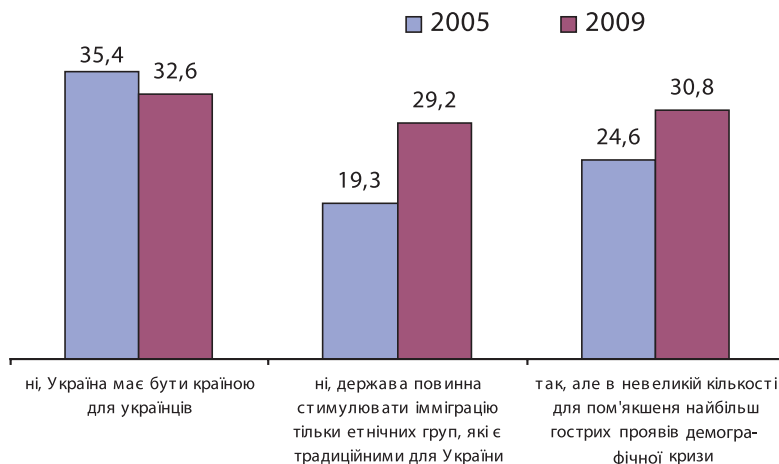

Рис.6. Порівняння відповідей респондентів щодо залучення мігрантів з країн, що розвиваються, для поліпшення демографічної ситуації, згідно з двома обстеженнями 2005 та 2009 рр., %

Збільшився відсоток тих, хто погоджується з думкою, що залучення мігрантів у невеликій кількості дасть можливість пом'якшити найбільш гострі прояви демографічної кризи. Але при цьому виріс відсоток тих, хто вважає, що потрібно стимулювати міграцію тільки тих етнічних груп, які є традиційними для України. Звертає на себе увагу той факт, що зменшився відсоток тих, хто вважає, що Україна має бути країною для українців.

Якщо розглядати окремо відповіді чоловіків і жінок, то тут можна зазначити, що більший відсоток чоловіків вважає, що Україна має бути країною тільки для українців (45,3%; для порівняння так вважають лише 28,0% жінок). Більший відсоток жінок, ніж чоловіків вважають, що держава має стимулювати імміграцію тільки тих етнічних груп, які є традиційними для України (33,5% проти 23,1%) [2, с.89].

Тобто чоловіки більше дотримуються тієї точки зору, що Україна не повинна залучати мігрантів для поліпшення демографічної ситуації. Жінки більше вважають, що якщо і потрібно залучати мігрантів, то в невеликій кількості для пом'якшення найгостріших проявів демографічної кризи.

Показовим є те, що суттєвих відмінностей у відповідях, за розподілом статі та курсу, на якому навчаються студенти, не виявлено. Тобто розподіл відповідей за цими ознаками є рівномірним.

36,3% респондентів зазначають, що держава не повинна обмежувати в'їзд іноземців до України. 29,2% студентів вважають що потрібно обмежити в'їзд іноземців до України. Але 34,5% респондентів так і не змогли відповісти на це запитання.

Українській молоді було запропоновано визначити основні шляхи або напрями роботи держави щодо покращення міжнаціональних відносин. Українські студенти визначили такі пункти, без яких, на їхню думку, держава не зможе врегулювати державну політику щодо іноземців (табл. 1):

Таблиця 1**Державна політика для покращення міжнаціональних відносин в Україні**

Політика стосовно українського народу	Політика стосовно іноземців	Спільні програми
1. Підвищення культурного рівня українців	1. Покращення законодавчого забезпечення для поліпшення проживання іноземців	1. Дні культури, конференції, фестивалі
2. Оптимізувати подачу інформації в ЗМІ та вивести її на більш об'єктивний рівень	2. Обов'язкове вивчення мови	2. Спільні проекти, програми на ринку праці
3. Посилення боротьби з проявами ксенофобії, расизму та діяльністю неофашистських організацій	3. Програми соціального захисту іноземців	
	4. Посилення контролю за нелегальною міграцією	
	5. Контроль за точністю мети приїзду в Україну	

Висновки. Аналіз стану та динаміки міжетнічних відносин в українському суспільстві дав змогу зробити такі висновки. Помітна тенденція до збільшення частки осіб, які спілкуються з іноземцями. Це є важливою передумовою формування толерантності до інших народів. Найцікавішими для обговорення є особисті теми. Також для української молоді цікавими є такі теми, як спорт, традиції, історія, музика, кіно, етнічні особливості, культура, бізнес, особливості політичного устрою.

Щодо оцінки міжетнічної ситуації, яка склалась у навчальних закладах, можна сказати, що українська молодь не змогла чітко визначитися: на поставлені запитання щодо конфліктів та ставлення до іноземців майже половина респондентів не могла дати чіткої відповіді. Але все ж можна констатувати, що ситуація змінилась на краще, і сучасна молодь почала більше цікавитись іноземною культурою, побутом і загалом ситуацією, яка складається в інших країнах. Також звертаємо увагу на те, що студентська молодь у своїй більшості не відчуває суттєвих відмінностей між іноземними студентами та іншими іноземцями.

При формуванні програми дослідження ми висунули гіпотезу, що ставлення студентів до вихідців з країн, що розвиваються, які мешкають в Україні і не є студентами, формується виходячи з тих міжнаціональних відносин, які склались в середині їх навчального закладу. Ця гіпотеза підтвердилась. Відповідно, щоб покращити ставлення молоді до іноземців, потрібно велику увагу приділяти тому, які міжетнічні відносини складаються у навчальних закладах.

Саме вони є найвпливовішими центрами формування толерантного ставлення української молоді до іноземців. У цілому слід зазначити, що ставлення молоді в Україні до іноземців є врівноваженим.

Джерела

1. *Мігранти*, міграція та Українська держава: аналіз управління зовнішніми міграціями: Монографія. – К.: Вид-во НАУД, 2004. – 236 с.
2. *Міграційні процеси в Україні: сучасний стан і перспективи.*/ За ред. О.В. Позняка.– Умань, 2007. – 276 с.
3. *Міграція і толерантність в Україні: зб. ст. /* За ред. Ярослава Пилинського. – К.: Стило, 2007. – 191 с.
4. *Українське суспільство 1992–2006. Соціологічний моніторинг /* За ред. д.е.н. В.Ворони, д.соц.н. М.Шульги. – К.: Інститут соціології НАН України, 2006. – 578 с.

Анотація. У статті подано висновки проведеного опитування щодо стану та динаміки міжетнічних відносин в українському суспільстві. Порівняно ставлення київської молоді до іноземних студентів та іноземних громадян, які проживають в Києві. Досліджено обізнаність студентів у тому, які є міжетнічні стосунки у їхньому ВНЗ, та ставлення студентів до представників різних народів. Визначено основні фактори, які є визначальними при формуванні ставлення до іноземців.

Аннотация. В статье представлены итоги проведенного исследования относительно состояния и динамики межличностных отношений в украинском обществе. Сравнено отношение киевской молодёжи к иностранным студентам и иностранцам, проживающим в Киеве. Исследованы осведомленность студентов в том, какие межэтнические отношения в их вузе. Проанализировано отношение студентов к представителям разных народов, а также как они относятся к межэтническим бракам. Обозначены основные факторы, которые являются основоположными при формировании отношения к иностранцам.

Summary. One way of overcoming the demographic crisis is an immigration policy, aimed at attracting migrants. These measures will help slow down aging nation. However, there is a flip side – raising tensions in society and change the mentality of the population. Therefore, we have conducted research to determine the status and dynamics of interethnic relations in the Ukrainian society. Basic, in this researching is to examine the attitudes of young people to representatives of developing countries and permanently residing in Ukraine. In the article are presented results of the study state and dynamics of interpersonal relationships in the Ukrainian society. It was compare the attitudes of young people in Kiev to foreign students and foreigners who live in Kiev. Investigate the awareness of students in what the ethnic relations in their university. It was analyzed the ratio of students to the representatives of various nations, as well as how they relate to inter-ethnic marriages. It was outlines the key factors that are the founders of the formation of attitudes towards foreigners. Students were asked to identify key areas of work or ways to keep, to improve international relations.

Ключові слова: студентська молодь, толерантність, міжетнічні відносини, іноземці, частота спілкування.

Ключевые слова: студенческая молодежь, толерантность, межэтнические отношения, иностранцы, частота общения.

Key words: Student's youth, tolerance, Interethnic relations, foreigners, Frequency of dialogue.

Стаття надійшла до редакції журналу 15.02.2010